

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

1

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה א ב

ז

נבִלַת עֲלֶיהָ וּכְנָנָה אִישׁר מִים אֵין לָהּ : (א) וְהָיָה הַחֶסֶן לְנַעֲרַת

וּפְעָלוֹ לְגִיּוּץ וּבְעָרוֹ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו וְאֵין מְכַבֵּה :

ב (א) הַדָּבָר אִישׁר חָזָה יִשְׁעֵיהוּ בֵּן אֲמוּץ עַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם :

(ג) וְהָיָה

מכלל יופי

ט"ו ויהי פועל עומד ואע"פ שחביריו עובדים : (ז) זרים , נשרש זרם פירש זרים
 כמו זרם כלומר כמהפכת זרם מים הם שני משקלים כמו קדם וקדים או יהי תאר בפלס שכיר ,
 ופירושי כמהפכת גשם זרם ושוטף : (ח) במקשה , הוא שדה הקשואים והה"א תמורת אלף
 קשאים , נשקל גזר ממכלה נאן : בעיר נמורה , נשרש נור כתבו והנפעל בעיר נמורה והשור"ק
 מקיים סול"ס וכן תרגם יונתן בקרתא דביירן עלה ענין מנר : (ט) לולי , ענין אס לא :
 כמעט , הכ"ף כ"ף האמיתיות לאמת הדבר כמו השנעה לי כיום , כי אותו כהיום תמנאון
 אותו , היו שרי יהודה כמסיגי נבול : (יא) מריאים , מין ממיני הבקר הגדולים , ויש
 אומרים כי המפוטמים שנבהמות יקראו מריאים : (יב) פני , תחסר הלמ"ד לפני :
 (יג) ועצרה , היי"ו כמו עם כלומר לא אוכל סבול און עם עצרה , ויתפרש בענין ו"ו אבל יותר
 קרוב פירושו עם , ובחסרון המלים ס"מ ל' כתב לא אוכל כשוא און עם עצרה ומעניכו תבין
 חסרונו : (טו) ובפרשכם , הרי"ש נחיר"ק תחת סגול' כדברכם : (טז) רחצו , פירושו
 רחצו נשרכם כחביריו כי כולם פועלים יונאים : הזכו , משפטו הזכרו , ובמכלל הראוי
 הזכרו , והדל"ת נבלעת נדג"ש ואעפ"י שגרגש הכ"ף ל"אחות הנבין אעפ"י כן אחר שנפקדה
 הדל"ת ויבא טעם הדג"ש לשנים לכבדות הנבין ולחסרון הדל"ת ודג"ש הזי"ן לא בא לחסרון אות
 אבל לא תתכן קריאת הזי"ן מבלי דג"ש מפני חטופות המלה על הכ"ף מפני הדג"ש ולא נוכל לומר
 כי דגשות הזי"ן לחסרון תי"ו או דל"ת והראוי התזכו או הדזכו כי תי"ו התפעל לא מזאכוה עם
 הזי"ן והדל"ת שמנאנו עמה לא מזאכיה לפני' כי אם לאחרי' כמו שמנאנו בלשון ארמי הזדמנאון
 למימר קדמי , ובדברי רז"ל נודמן לו נודכך הדין גם לא נוכל לומר שמת הזכו מפעלי הכפל
 מבנין נפעל ודגשות הזי"ן לחסרון כו"ן נפעל ודגשות הכ"ף לחסרון הכפל לפי שהמלה מלרע
 כמשפט נחי הלמ"ד , ואם הי' מפעלי הכפל הי' מלעיל הזכו כמו הנברו נשאי כלי' ה' : (יח) לבו
 נא , אין ענינו הליכה כ"א לשון זרות והזמנה , וכן לבו' וכשנדה' על ירמ'י לכה נא אנסכה
 בשמחה , ולפי שההליכה זרות והשיבה ענלה כאשר צורח לשון הליכה : ונוכחה , ענין ספור
 הטענות נע"ד עם בעל דינו , וכן עם ישראל נוכח עמו , ועם ישראל יתוכח : בשנים , בא עם
 מ"ס הרבים , ויתכן שהמ"ס נוספת שראו שנה והיו"ד במקום הה"א למ"ד הפועל , ואם היתה
 נקראת היי"ד הי' שנים כמו חנם בתשלומי חנם , ובהכחם היי"ד העילו בנין' תנועת
 היי"ד שהוא הסידק : וזהו הנכון במלה הזאת כי אין טעם לקבץ רבי' במלה הזאת וענינו
 אדום : ילבינו , פועל עומד מהפעיל : יאדימו , פועל עומד מהפעיל אלא שהוא יותר
 אדום מאדמו עם מפנינים שהוא מן הקל : (כ) חרב תאכלו , פי' נחרב תאכלו והוא חסר
 ב"ת השמש וכן הנמנא בית ה' , לזכות בית אבי' , ויקברו ביתו , ירחנו מים כי ששת ימים
 והדומים להם : (כא) מלאחי , היו"ד בנוספת , והוא תיאר שהוא כדמות פועל : ילון ,
 אינו לשון לינה ממש אלא לשון השקידה וההתמדה נדבר , וכן בהמרותם תלן עיני , נבוארו ילין
 עוז , ולכה בתוך ביתו והדומי' לו : (כב) שלמונים , שם ענין הנמול והפרעון כתרוממו
 אמרין נבר לחברי' עבד ליטב דייני ואשלם לך דדייך : (כד) אנחם , מבנין נפעל כי הנו"ן
 בקמ"ץ : (ל) עלה , עלים שלה וחסרונו"ד הרבי' מהמתב : (לא) לגיטון , שראו נון
 בפלס ניקוח מן ד"י נוח , ומשקלו פעלול כי היי"ד נו עין הפועל ופירשו בו הרשף
 סיכעילי"א בלע"ז :

ישעיה ב

(ג) וְהָיָה בְאַחֲרֵי הַיָּמִים נִכּוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית יְהוָה בְּרֹאשׁ
הַהָרִים וְנִשְׂא מִנְבָּעוֹת וְנִהְרֹוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם : (ג) וְהָלְכוּ עִמָּם
רַבִּים וְאָמְרוּ לָבוֹ וְנַעֲלֶה אֶל הַר יְהוָה אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִוָּדְנוּ
מִדְרָכָיו וְנִלְכֶה בְּאַרְחֵיהֶם כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבַר יְהוָה מִירוּשָׁלַם :
(ד) וְשִׁפְטוּ בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכִתְּתוּ חֲרֻבוֹתָם לְאֵתִים
וְחֲנִיתוֹתֵיהֶם לְמִזְמֵרוֹת לֹא יִשָּׂא גּוֹי אֶל גּוֹי חָרָב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד
מִלְחָמָה : (ה) בֵּית יַעֲקֹב לָבוֹ וְנִלְכֶה בְּאוּר יְהוָה : (ו) כִּי נִטְשָׁה
עַמָּה בֵּית יַעֲקֹב כִּי מָלְאוּ מְקָדָם וְעֲנָגִים בְּפִלְשֵׁתִים וּבְיַלְדֵי נָכָרִים
יִשְׁפִּיקוּ

ר ש י

ב (ב) נכון • מתוקן • צראש ההרים • צהר שהוא ראש לכל ההרים בחשיבות
ההרים : ונשא מגבעות • יגדל גם שנעשה צו מניסי סיני וכדומל ותצור :
ונהרו • יתקצלו ימשכו אליו כנהרות : (ג) אל בית אלהי יעקב • לפי שהוא
קראו בית אל לפיכך יקראו על שמו אברהם קראו הר צהר ה' יראה יתק קראו
שדה לשוח צדה : (ד) לאיתים • קולטר"ש בלעז • Coltro (בל"א פפלוג שאר
מלשון איטלי כמו ב"א כ' צד"ה אתו, וכן לעזרש"י בשנת קכ"ג צד"ה ויתד של
מחרישה, גם ב"מ פ' ע"ה צד"ה השוכר את הפרה) : מזמרות • שרפ"ש בלעז
(הוא זערפ"עס, Serpes. בל"א זענסע, גארטן מעסר, כמו בצינע ל"א ח'
צד"ה מגל) שזמרין צהן הכרמים : בית יעקב וגו' • האומות יאמרו להם כן
והמקרא הזה הוא מוסב על והלכו עמים רבים וגומר : לכו ונלכה באור ה' • יאמרו
להם כן וי' תויומרון דבית יעקב איתו וגומר : (ו) כי נטשה עמך בית יעקב •
הנציח מוסב הדיבור אל השכינה ואומר כי עד הנה עזבת אה עמך בשביל עוגם :
כי מלאו ווקדם • נתמלאו לצחותם ממעשי ארמיים היושבי' במזרח • שהם מכשפים
ומשתמשים בשם הטומאה כדאמרין בחלק נתן אברהם מחלות שומר להם שם
טומאה וישלחם קדמה אל ארץ קדם : וצילדי נכרים ישפיקו • צועלים צת אל
כבר ומתערבים צגויס ויולדות להם ילדים נכרים ובהם הם משפיקים תמיד
ומתעסקין ומהרפקין וגטרחים בהם לשון פן יסיתך בשפק דיבט"מנט בלעז (צכ"י
רש"י חישטמח"נט, Ebatement. בל"א זיך בלושטיגן, ערגעלוי) : (ז) חן
קנה

ב א ו ר

אחר, כאשר אבאר עוד בעזרת השם • (ב) באחרית הימים • אחר זמן ארוך מאד • ולפי
דעת סכמינו, זכרם לחיי עד, הוא לימית המשיח • נכון יהיה • יהיה מתוקן בכל יופי
והדר • יגהרו אליו • ירונו אליו כמי נהר הנובעים והולכים • (ג) והלכו • הליכה האמורה
כפ

תרגום אשכנזי

ה

ד ער בערג דעס הויזעס גאטטעס האָך איבער אַללע בערגע פּראַנגען, ערהאַבען
 איבער אַללע היגעל זיין; איהם ווערדען אַללע פֿעלקער צושטרעמען. (ג) פֿילע
 נאַציאָנען ווערדען וואַלפֿאַהרען, אונד איינאַנדער צורופֿען: „קאַממט, לאַסט
 „אונס צום בערג דעס עוויגען, צום טעמפעל דעס גאטטעס יעקב'ס הינויף געהען!
 „ער לעהרע אונס ווינע וועגע, וויר וואַללען אין זיינען פֿאַרדען וואַנדעלן; דען פֿאַן
 „ציון געהט דיא לעהרע אויס, אונד גאטטעס וואָרט פֿאַן ירושלים.“ (ד) ער
 (דער עוויגע) ריכטעט דאָן פֿעלקער, ענטשיידעט צווישען נאַציאָנען; זיא שטומם
 פֿען איהרע שווערדער צו פֿלוגשאַרען, איהרע שפיסע צו רעכמעססערן אַב.
 פֿעלקער שווינגען קיין שווערד מעהר געגען איינאַנדער, איבען זיך ניממער אים
 קריגע' (ה) אויף, הויז יעקב'ס! לאַסט אונס אים ליכטע דעס עוויגען וואַנדעלן! —
 (ו) אַבער דוא, עוויגער! פֿערליסעסט דיין פֿאַלק, דאָו הויז יעקב'ס! דען זיא
 זינד פֿאַלל דער מאַרגענלענדער, דער צויענדייטער אויס פֿלשהים — ליבקאָזען
 קינדער

ב א ו ר

פה היא וועד חבורה גדולה, ללכת יחד אל מקום המקדש, (וואַלפֿאַהרט) בלשון אשכנזי.
 לכו ונעלה. איתוויסיק. (הארמי). וכן תרגמתי. ויורנו מדרביו. וילפינכת מאורחן
 דתקנן קדמוהי. ונלכה באורחותיו. וכך בולפן אוריתיה. (הנ"ל) כי מציון וגו'.
 כל זה הוא מדבריהם, שהם יאמרו אים לרעהו: בואו ונעלה יחדו אל בית אלהי ישראל,
 אשר בציון וירושלים, כי משם תבא לנו תורת אמת ואמרות ה', אמרות טהורות. ולדעת
 רד"ק סוף הכתוב הזה מדברי הנביא, ואנכי לא ידעתי, מה הכריחו לזה. (ד) ושפט.
 לפי פשוטו הוא מוסב על השם הנזכר בפסוק הקודם, וכן תרגמתי אשכנזית. או הוא מוסב על
 מלך העמים, כדעת רד"ק, וזכרונו לברכה, והנזכר יבאר. והוביח לעמים רבים וגו'.
 הוא יפוט לאמים במישרים, ולכן יהיה שלום ושקט ביניהם, ויכתתו כלי מלחמתם לעשות מהם
 כלים לעבודת האדמה, ולא ילמדו עוד קטת ומלחמה. לאתים. קולטרעס בלע"ז, (פֿלוג
 אייזען) בל"א. מזמרות. שרפס (סערפעס, סערפעטטעס) בלע"ז, (רעכמעססער)
 בלשון אשכנזי, שזמרין בהן הכרמים (רש"י). ועל פיו תרגמתי אשכנזית. (ה) בית יעקב
 וגו'. פה התעוררה נפש הנביא מרעיוניה הנשגבים, וקרא ברוח הקדש לבני דורו, להתהלך
 עמו לפני ה' באור הקיים, ולקנות בנזעם הנזחי. אך פתאום ירד החזה ממרום התלהבותו,
 והסתכל במצב עם ישראל בימיו, אשר כבר נטתה אמש הלחמתם לבוא; ועל זה אמר:
 (ו) כי נטשחה, אתה ה' את עמך בית ישראל, ועזבת אותם, לנפול ביד אויביהם, יפה
 עשית; כי הם התערבו בגוים, התחתו עמם, ולמדו מעשיהם הרעים. וכן הושיך המלך
 האלהי את דבריו, ונבא פורענות על האלילים ועל עובדיהם, עד סוף הפרשה. כי מלאו.
 מזבחי קדם. והטעם שארץ ישראל נמלחה מן הגוים אשר סביבותיה ממזרח שמש. ועזבנים.
 הם בני ישראל כפלשתים, אשר שמעו אל מעונכים ואל קוסמים, כנודע מספרי הקדש. ובילדי
 וגו'. הם לוקחים להם נשים נכריות, והן מולידות להם בנים, והם משתעשעים עמהם
 באהבת אב רך. נכרים. תואר למלת ילדי, ונבא משקל סמוך במקום נפרד, בחלוק הנקרא
 בלשונות העמים (אַנטיפֿטאָזיס, פֿערוועקסלונג דער בייגעפֿעללע), ויש לו דומים
 רבים במקרא. ושפיקו. ענין השאת כף, כמו ישפוק עלימו כפיו (איוב כ"ז), וטעמו
 פה דרך חבה ושעשועים, על דרך עוללי טפוסים (איכה ב' כ'), עיין שם בפירוט ראב"ע.
 הנק כן תרגמתי המאמר הזה, והוא נוטה לדעת רש"י ז"ל. ולמפרשים דעת אחרת בזה, ואין
 להאריך

ישעיה ב

ט

וישפיקו: (ז) ותמלא ארצו כסף וזהב ואין קצה לאצרותיו ותמלא
 ארצו סוסים ואין קצה למרכבתיו: (ח) ותמלא ארצו אלילים
 למעשה ידיו ושתחוו לאשר עשו אצבעתיו: (ט) וישח אדם
 וישפל איש ואל השא להם: (י) בוא בצור והשמן בעפר ניפני
 פחד יהנה ומהדר גאנו: (יא) עיני גבהות אדם שפל ושח רום
 אנשים ונשגב יהנה לבדו ביום ההוא: (יב) כי יום ליהיה צבאות
 על כל גאה ורם ועל כל נשא ושפל: (יג) ועל כל ארזי הלבנון
 הרמים והנשאים ועל כל אלוני הבשן: (יד) ועל כל ההרים
 הרמים ועל כל הנבעות הנשאות: (טו) ועל כל מגדל גבה ועל
 כל חומה בצורה: (טז) ועל כל אגנות תרשיש ועל כל שכיות
 החמדה: (יז) וישח גבהות האדם ושפל רום אנשים ונשגב יהנה
 לבדו ביום ההוא: (יח) והאלילים כליל יחלף: (יט) ובאו במערות

צרים

ר ש י

קצה לשון קץ: (ח) ישתחוו כמו משתחווים: (ט) וישח אדם הקטנים
 וישפל חס הסרים והגבורים חס החיל ואל תשא להם הנביא חומר להק"ה
 וידעתי כי לא תסלח להם מלהפרע מהם: (י) בא צנור לבוא צנור לצרות
 בנקרת הצורים: וסטון בעפר ולהטמן בעפר: (יא) עיני גבהות אדם
 גסות הרוח וכן כל לשון גובה עינים שבמקרא כמו דאת אמר גבה עינים ורחב
 לבב: (ג) ארזי הלבנון דוגמה היא על המלכים: אלוני הבשן שלטונים
 כמו שאלונים פחותים מן הארזים: (יד) ועל כל ההרים הרמים על יושביהם:
 (טו) ועל כל מגדל תרגם יונתן על כל דיתצין בניסי ימא באוי הים שמואלן
 ומוצאן באניות: (טז) תרשיש שם ים שמו תרשיש: שכיות ההמדה
 פלטרין רנופין במשכית רנפת שיש כמו וחצן משכית על שם סוכנין צו חת
 הקרקע: (יז) ציוס ההוא הוא יום הדין: (יח) כליל יחלף כולם
 יחלף כולם יאבדו: (יט) ובאו יושבי הארץ במערות צורים מחילות הם

הם

ב א ו ר

(גענצליך) יחלף יזכרית כלומר האל יזכרית אותם כלם, וכן בענין כריתה אס
 יחלף ויסגיר (איוב י"א) מדברירד"ק (יט) ובאו (עובדי האלילים) וכן תרגומתי
 ובמחלות מקומות חלולים והמלה מן הספלים, בפלס מגלה, מגנה (איכה ג' ס"ה)
 דומיהם לערץ הארץ להרעיד הארץ ולהחרידה: מלשן לא מערן

עפניהם

א ב א I

ישעיה ב ג

צָרִים וּבְמַחְלוֹת עֵפָר מִפְּנֵי פֶחַד יְהוָה וּמִהַרְרֵי גְאוֹנוֹ בְּקוֹמוֹ לְעַרְיָה אֶרֶץ:
(כ) בַּיּוֹם הַהוּא יִשְׁלַךְ הָאָדָם אֶת אֵלָיו כְּסָפוֹ וְאֵת אֵלָיו זָהָבוֹ
אֲשֶׁר עָשׂוּ לוֹ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְחֹפֶר פִּירוֹת וּלְעֵטְלָפִים: (כא) לָבוֹא
בַּנְּקֻרוֹת הַצָּרִים וּבְסַעֲפֵי הַסְּלָעִים מִפְּנֵי פֶחַד יְהוָה וּמִהַרְרֵי גְאוֹנוֹ
בְּקוֹמוֹ לְעַרְיָן הָאֶרֶץ: (כב) חָדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם אֲשֶׁר נִשְׁמָה
בְּאָפוֹ כִּי בְמָה נִחְשָׁב הוּא:

ג (א) כִּי הִנֵּה הָאֲדוֹן יְהוָה צָבָאוֹת מְסִיר מִירוּשָׁלַם וּמִיהוּדָה

מִשְׁעָן

ר ש י

הם מערות: בקומו: ליום הדין: לערוץ הארץ: לשבור רשעי הארץ:
(כ) להשתחוות לחפר פירות: כלמי ע"ז דמוות חפרפרות מוני שרטים:
שחופרין הארץ שקורין טלפ"א זלע"ז Talpa (זל"א מויל ווארף מלשון איטאלי'
וכן לועזרש"י ויקרא י"א י"ח): עטלפים: קלב"א שורי"ץ זלע"ז (הוא שחווה
זורי"ס Chauvefouris זל"א פלעדר מווי וכן ויקרא י"א י"ח ויש לפתור עוד
את חליליו אשר עשה לו להשתחוות ישליך האדם בחריצים וזנעיון שימנא לפניו
בשהולך לברוח ולהטמן: כב חדלו לכם מן האדם: שלא לשמוע למולכיהם
המתעים אתכם מאחרי להשתחוות למעשה ידיו: אשר נשמה באפו: אשר כל
חיותו וכחו תלויים בנשמת אפו שהיא רוח פורח שהיום ישנה זו ומהר הנא מונו
וקל וחומר לנלם למעשה ידיו שאין זו מומש ד"א חדלו לכם מכל הדרכים הרעים
ולמדו מן האדם: אשר נשמה באפו הראיתם למה נחשב הוא וקל וחומר לנלם
למעשה ידיו שאינו נחשב לכלום:

ג (א) מוסיר מירושלם וגומר: כלה מפורשת במסכת חגיגה שמונה עשר
קבלות קלל ישעיה את ישראל ולא נתקררה דעתו עד שאמר ירהבו הגער בזקן
והנקלה

מכלל יופי

ב (ד) לאהלים, בא בדג"ש מקים הנח את מחרשתו ואת אתו: (ז) קצה, שם, ושרשו
קצה נפלס נכה והוא כמו קץ וחפסר שיהי' משרש קץ "ותהי' הה"ח" נוספת:
(ט) וישח "וישפל, זו ופתחה עבר במקום עתיד כמנהג הלשון: (יא) שפל, שועל
עבר לגזרת פעל בשקל כי חפץ בנת יעקב, וכן ועל כל בא ושפל וכן ושפל רום "חנאים
אלא שהו' ומהפכו לעתיד "": (כ) לחפר פרות, בשרש חפר כתב ויתכן לפרש בו עכץ שתי
מלות יתנו' פירושו מענין חפירה כלומר לחפור חפירות, וכן מנאנו בדברי רז"ל הלשון הזה
בענין חפירה באמרם פירא דסופלי פירושו חפירה שעושי' אמלכיים בה גרעיני התמרים, וכן
לשון המקרא הוא מן פיר התפוררה ארץ, ופירושו הפסוק ישליך האדם את אלילי זבנו ויבזה
הכל לרוב הצרה: או מפני שלא הישעו לו ויבא לחפור חפירו' להטמן שם כמו שעושי' העטלפים
שמסתתרים ביום בקורים, וכן אמר אחריו לנא בנקרת הנורים:

פאר
(כ)
מוי
טען
כען
ציה
ג

מפכ
מטע
ולכל
את
בנו
מלה
שחו
קלב
וידו
האר
ספ
המי
מע
הג
(ה)
וכן
הכ
הא
ובז

ג
מת
את
עוד
אז
יהי
ולכ
לה
נח
יס
ה